

A tankönyvellátás változásai a rendszerváltozás után

Ha egy társadalomban rendszerváltozás történik, annak természetzerű velejárója az értékrend kisebb-nagyobb mértékű átalakulása, a történelmi személyiségek és események értékelésének bizonyos fokú megváltozása, a társadalmi és egyéni célok revíziója.

Nyilvánvalóan mindezek megjelennek a tankönyvekben is. A rendszerváltozás következtében a tankönyvek világában is jelentős változások történtek Magyarországon is. Több sajtós vonása volt ennek a folyamatnak, amelynek megértéséhez a rendszerváltozás előtti évtizedek tankönyvhelyzetéből kell kiindulnunk.

A második világháborút követő évek-től a tankönyvkiadás erősen koncentrálttá vált. 1949 óta lényegében egyetlen kiadó, a Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalat bocsátotta ki a magyar tankönyveket, az alsó tagozattól kezdve az egyetemmel bezárólag. Csupán a szakmai oktatás egyes területein, valamint a kiegészítő könyvek vonatkozásában (szótárak, térképek stb.) jelentek meg iskolában hivatalosan használt nyomtatott tananyagok más kiadóktól. Jellemző, hogy a tankönyvkiadó közös főnevet ez a kiadó tulajdonnévként használta, ami nem is volt logikátlan, hiszen az országban tulajdonképpen csak egyetlen tankönyvkiadó vállalat működött. A Tankönyvkiadó érvényesítette a tankönyvekben a hivatalos értékeléseket, ideológiát és közvetítette az oktatásirányítás által kívánatosnak minősített pedagógiai ráhatásokat. Nem is tehettek másként: ennek a kiadónak ez volt a feladata. Viszont a Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalat 1949-ben nem a semmiből alakult: a korábban már nagy tapasztalatokat szerzett szakemberekből verbuválódott a kiadót meghatározó felelős szerkesztői gárda. A szakmai mérce magas volt, és ez öröklődött, ezt állították az újonnan belépők elé is. A könyveket a kultuszminisztérium által felkért szerzők írták, kezdetben a minisztérium jelölte ki a bírálókat is, a felelős szerkesztők „csak” tankönyvvé tették a kapott kéziratokat. Sajátosság, hogy a hetvenes évek-

től nagyobb önállóságot kapott kiadóban a szerkesztők egyre többet nyesegettek le a direkt ideológiai-politikai hatásokból és az akkor már többnyire a kiadó által kiválasztott szerzők is inkább csak mázként használták a deklarált szocialista-nevelő célzástú kitételeket. A kiadott tankönyvek többsége jól megírt, jól szerkesztett mű volt, lehetett eredményesen tanulni-tanítani velük. Ezt jelzi az is, hogy nemzetközi tudásszint-összehasonlító vizsgálatokban, tanulmányi versenyeken a magyar diákok általában magas értékeléseket kaptak, valamint a végzett szakemberek tudását általában nemzetközileg is elismerték.

Alapvetően ez a magyarázata annak, hogy közvetlenül a rendszerváltozás után a tankönyveket nem kellett frontálisan lecserélni: a Tankönyvkiadó által kiadott mintegy 1400-féle tankönyv közül a Művelődési és Köznevelési Minisztérium által felkért bizottság 1990-ben 116-ot minősített úgy, hogy a könyv szerzői átdolgozásra szorul. Ezek a tankönyvek a történelem, a földrajz és az irodalom tantárgyakhoz kapcsolódtak. Az átdolgozások egy év alatt megtörténtek, mértékük nem nevezhető magasnak, átlagosan 30 százalék körüli volt. Jellemző, hogy nagyobb, 50 százalék feletti arányban csak egyes földrajz-könyveket kellett átdolgozni, amit viszont az objektív tények (országhatárok, gazdaság) megváltozása indukált. A többi tankönyvben a módosításokat az új kiadás

előkészítéseként a szerkesztők végezték el. Ez a munka főként az anakronizmusok irtását jelentette, például, hogy ne szerepeljen a matematika feladatban szocialista munkaverseny vagy a gépírás tankönyvben ne KISZ-taggyűlés jegyzőkönyve legyen a minta.

A teljesen új tankönyvek nagyobb arányú megjelenésének a rendszerváltozás első éveiben több akadálya volt.

Jól használható tankönyvet általában nem lehet rövid idő alatt elkészíteni. Ritka az az eset, amikor a szerző kézírata rögtön alkalmas kinyomtatásra. A kiadó tartalmi-metodikai szerkesztői munkája, a grafikai-tipográfiai szerkesztők közreműködése, a lektorok véleményének bedolgozása általában nélkülözhetetlen a jó tankönyv születéséhez. Úgy-szintén gyakran szükség van a könyv kipróbálására referenci iskolákban, különösen akkor, ha a tankönyv újszerű tananyagot, módszereket tartalmaz és a tanítási gyakorlat tapasztalatait is be kell építeni a könyvbe.

A rendszerváltozást követően megkezdődtek az új Nemzeti Alaptanterv kialakításának munkálatai. A korábban megszokott gyakorlat az volt, hogy tankönyvet írni csak kész, kidolgozott tantervhez lehet. A kiadók és a szerzők várakozó álláspontra helyezkedtek: a Nemzeti Alaptantervnek elvileg fel kell váltania a régi tanterveket, így a régihez új tankönyveket írni már nem volt érdemes.

A tapasztalt, sikeres tankönyvszerzők a fentiek mellett azért is kívártak, mert a szerzői munka elismerésében is változásokat helyeztek kilátásba. A korábbi szerzői honoráriumrendelet valóban méltatlanul alacsony fizethető díjakat állapított meg.

A Tankönyvkiadó vállalat maga is bizonytalan helyzetbe került, nem láthatta világosan a perspektívákat: marad-e álla-

mi vállalat, megmarad-e a tankönyvkiadás költségvetési finanszírozása, lesz-e piaci ára a tankönyvnek, hogyan alakul a tankönyvterjesztés, milyen arányban preferálják az alakuló új tankönyvkiadókat, történik-e „profitlisztítás”: átcsoportosítják-e témakörönként más kiadóhoz a Tankönyvkiadó gondozásában korábban már megjelent tankönyveket, valamint a munkatársak között személyi, egzisztenciális bizonytalanság is létezett.

Az iskolák is új tanterveket, irányelveket vártak, átalakulási terveket fontolgattak és részükről sem jelentkezett jelentősebb igény új tankönyvekre.

1992 őszétől a helyzet kezdett megváltozni: a Nemzeti Alaptanterv nem készült

Megoldást jelenthetett volna a kiadók forgóalap-feltöltése, illetve kedvezményes hitelhez juttatásuk, vagy pedig annak biztosítása, hogy az iskolák valódi megrendelők legyenek: a közölt tankönyvpéldányszámot vegyék át és fizessék ki. Sem a forgóalapok feltöltésére, sem hitelkedvezmény adására nem került sor, és gyakran előfordult, hogy az iskolák nem vették át a nekik kiküldött tankönyvek egy részét.

el és az vált egyre nyilvánvalóbbá, hogy csak tantervi irányelveket, kereteket fog tartalmazni. Ugyanakkor az új közoktatási törvény készítése egyre előrehaladottabb állapotba került, alapelvei publikussá váltak, és maguk az iskolák kezdtek lépni: mind több új típusú iskola szerveződött, ahol saját tanterveket

dolgoztak ki, amelyekhez határozott tankönyvigények is kapcsolódtak. Megváltozott a gazdasági környezet is: a tankönyv 1993. január 1-jétől szabadáras lett, és az új tanévre egy csapásra több mint 40 kiadó kínálatában jelentek meg tankönyvek. A tankönyvgyártás finanszírozása is átalakult: a saját tőkével, forgóeszközzel általában nem rendelkező tankönyvkiadók kormánygaranciájú hitelt vehettek fel a gyártáshoz. Az állami költségvetésben meglévő tankönyvtámogatást fogyasztói ártámogatássá alakították: a költségvetési összeg a tankönyvek árának mintegy 40 százalékát fedezte, a többit a közvetlen fogyasztó (a tanuló gondviselője, illetve különböző arányban az egyes települések önkormányzatai) állták. A költségvetési ártámo-

gatás csak azokra a tankönyvekre volt alkalmazható, amelyek a minisztérium hivatalos tankönyvlistáján szerepeltek. Ugyanakkor az 1993 nyarán elfogadott közoktatási törvény lehetővé tette más tankönyvek iskolai használatát, csak ezek a könyvek elvileg nem kaptak ártámogatást.

A fentiek következtében az 1993/94. tanévtől élénkülés tapasztalható a tankönyvfronton. A szóhasználat így jogos, mert igazi tankönyvpiacról még nem lehet beszélni és a változások sokszor kemény ütközésekkel, „fronthelyzetek” kialakulásával is járnak. A tankönyvellátás problémáit a következő kérdések köré csoportosíthattuk:

- milyen könyvek készüljenek;
- mennyi legyen ezek példányszáma;
- miből történjen a gyártás finanszírozása;
- milyen módon jut el a tankönyv a fogyasztóhoz?

A tankönyvvé nyilvánítás rendszere nem alakult ki, minden közismereti tankönyvet a művelődési és közoktatási miniszter engedélyezett. A szempontrendszert, a javaslattevő bizottság összetételét és működési rendjét még nem rögzítették, bár nagy szükség lett volna erre is s az akkor érvényes tankönyvlisták felülvizsgálatára is.

A készíthető tankönyvek példányszámát a kiadók alulról limitálták. Ennek egyik oka a forgótöke hiánya, a másik a tankönyvmegrendelés módjában keresendő: az iskolák kiválasztották tantárgyanként és osztályonként azokat a tankönyveket, amelyeket használni akartak. A kiadók ezekre a könyvekre példányszám-megrendelést vártak. Viszont a könyveket tudvalévőleg nem az iskola vette meg, hanem a tanuló, akinek szándéka, fizetőképessége csak valószínűsíthető volt. A túlgyártás, a nagy visszáru tönkretelhetett volna az anyagilag gyengén álló kiadókat, ezért vagy minimális arányban fogadtak el visszáru (így viszont az iskola rendelt az alsó határra), vagy eredendően keveset gyártottak. A tankönyvek nagy többsége akkor sem tartós tankönyv volt, kötése-borítója – és gyakran a könyv munkatankönyv jellege – miatt is egy tanévi használatra készültek a kiadványok. Így tanév

elején kisebb-nagyobb mértékű hiányok voltak ennél a rendszernél. Megoldást jelenthetett volna a kiadók forgóalap-feltöltése, illetve kedvezményes hitelhez jutásuk, vagy pedig annak biztosítása, hogy az iskolák valódi megrendelők legyenek: a közölt tankönyvpéldányszámot vegyék át és fizessék ki. Sem a forgóalapok feltöltésére, sem hitelkedvezmény adására nem került sor, és gyakran előfordult, hogy az iskolák nem vették át a nekik kiküldött tankönyvek egy részét.

A tankönyvgyártásnak a kívánatosnál nagyobb részét a nyomdai költségek tették ki, aminek az a magyarázata, hogy az új tankönyvek aránya és példányszáma kicsi, így alacsony a fejlesztési költséghányad, aminek egyébként sem volt meg a fedezete a relatíve alacsony tankönyvárak miatt. A nyomdai költségek elég jól kiszámíthatók, így a kiadók meg tudták adni a hiteligényüket és a könyvek eladása után általában tudtak törleszteni. Viszont a hitelfelvételhez fedezettel többnyire nem rendelkeztek, ezért a hitelekhez kormánygaranciára volt szükség. Nem elhanyagolható tényező, hogy a kiadók a hitelekhez kamatkedvezményt nem kaptak, így a magas kamatköltségeket kénytelenek voltak beépíteni az árakba. A nagyobb arányú fejlesztések költségigénye kevésbé jól prognosztizálható, a visszatérülés is bizonytalanabb, ezért ezt csak megfelelő forgóalappal, fejlesztési pályázatokkal, illetve hosszabb távú hitelekkel lehetett volna finanszírozni. Következésképpen a jól tervezett és kivitelezett fejlesztések üteme lassú volt.

A tankönyvterjesztés évtizedekig érvényes rendszere (két állami könyvterjesztő látta el az országot) 1991-től megszűnt. A Tankönyvkiadó vállalat a minisztériummal közösen pályázatot írt ki a tankönyvterjesztésre, amit 1992-ben öt Piért vállalat nyert el. Ezek a cégek Győr, Pécs, Szeged, Miskolc, Budapest székhellyel lefedték az országot és felajánlották terjesztői szolgálataikat a többi tankönyvkiadónak is. A „kis” kiadók általában ezzel nem éltek, kiadványaikat többnyire postai úton juttatták el az iskolákba. A rövidesen önállóvá vált 5 tankönyvterjesztő nagykereskedővel kö-

tött terjesztési szerződést a Nemzeti Tankönyvkiadó, a Műszaki Könyvkiadó és egy kiskiadó. A nagykereskedő cégek közvetlenül az iskolákkal álltak kapcsolatban, szerződést kötöttek a tankönyvek iskolai árusítására. A többi, mintegy 40 kiadó saját maga oldotta meg a tankönyvei terjesztését. Nem volt problémamentes ez a mód: nem mindig történtek pontosan a szállítások, viták voltak a kereskedelmi aktus egyes résztvevőinek díjazása körül, a pénzforgalom nem volt zavarmentes. A postai szállítás is a volumen növekedésével egyre több problémát hozott felszínre.

Az 1994/95. tanévre már több mint 60 kiadó könyvei szerepeltek a tankönyvlistán, tehát a régi Tankönyvkiadó monopóliuma elvileg megszűnt. Gyakorlatilag viszont az a helyzet, hogy az 1993/94. tanévre az iskolák közismereti tankönyveinek mintegy háromnegyede a Nemzeti Tankönyvkiadótól származott. Bár a Nemzeti Tankönyvkiadó az 1994/95. tanévre 100-nál több új tankönyvet készített (az erre a tanévre szóló hivatalos tankönyvlistára ennyi könyve került fel), az új könyvek aránya nem érte el a 10 százalékot. Mindez azt is jelenthetné, hogy legalább 10 év kellene ahhoz, hogy kicserélődjön a kiadó teljes kínálata. Véltetően ez is az egyik magyarázata annak, hogy már erre a tanévre a minisztérium a tankönyvvé minősítés mércéjét a korábbiánál alacsonyabban állapította meg, így nagyszámú új könyv került a tankönyvlistákra és ismét ugrásszerűen megnőtt a „tankönyves” kiadók száma is. Alapvetően 1993-tól kezdődően az új tankönyvkiadók közül egyesek szokatlan, direkt marketing módszereket kezdtek alkalmazni, amelyeknek lényege az volt, hogy a tankönyvek megrendelőit igyekeztek anyagilag érdekeltté tenni tankönyveik kiválasztásában. Megnyilvánult ez például az úgynevezett tanári jutalék jelentős differenciálódásában (a korábbi 4 százalék helyett megjelentek a 8–12 százalékos, sőt 15 százalékos jutalékok), valamint a „legnagyobb megrendelők” kiemelt elismerésében (ajándék külföldi utak, pedagógusok megvendéglése, pénz-visszatérítési akciók stb.). Történtek próbálkozá-

sok a tankönyvvé minősítés befolyásolására is, mind a saját tankönyv pozitív minősítésének elérésére, mind a konkurens kiadó könyvének kiszorítása irányában. A tankönyvterjesztés terén is egyre markánsabb érdeellentétek kerültek felszínre: a Nemzeti Tankönyvkiadó 1994–95-re kialakította és lényegében saját befolyása alá vonta az öt terjesztő cégből álló országos hálózatot, valamint a működését szabályoztá, alapvetően zökkenőmentessé tette, a tankönyvkiadók többsége viszont nem csatlakozott ehhez a hálózathoz. A távolmaradásnak lényegében két oka volt: a tankönyvkiadást elkezdő kiadók többsége a Nemzeti Tankönyvkiadót legyőzendő ellenfélnek tartotta és a hálózathoz való csatlakozásból eredően negatív diszkriminációtól tartott annak ellenére, hogy a Nemzeti Tankönyvkiadó a terjesztő hálózatot különválasztotta a tankönyvmegrendeléseket indukáló megyei tankönyvreferensi hálózattól. A másik ok éppen ebben vélhető: egyes kiadók a tankönyvrendelést is befolyásoló marketing munkát vártak el a terjesztőiktől, akik ezt erőteljesen (néha erőszakosan) meg is tették.

A tankönyves kiadók között a viták rendszeressé és publikussá is váltak, annak ellenére, hogy két, elvileg érdekegyeztető funkciókkal is rendelkező tankönyves szervezet (a Tanosz és a Tankönyves Vállalkozók Testülete) fórumot kínált az ellentétek megoldására. Igazából viszont az oktatásirányítás, valamint az iskolafenntartók állásfoglalásai és intézkedései orvosolhatták volna a gondokat, ha behatárolják a tankönyvkiadók részéről az iskolákban-iskolákkal folytatható tankönyvmarketinget, a tankönyvellátásból az iskolákra háruló feladatokat és ezek díjazásának mértékét, rendezik és kiszámíthatóvá teszik a tankönyvvé minősítés rendjét, a tankönyves szervezeteknek ajánlott feladatokat, jogokat-kötelességeket fogalmazznak meg. Az évek múlásával egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a tankönyvpiac változásai miatt, annak konszolidálása céljából szükség van átfogóbb állami szabályozásra. Különböző irányokból érkező ösztönzések (iskolák, kiadók, média) hatására a kilencvenes évek

végén elkezdődtek a munkálatok egy tankönyvtörvény kialakítására. Hosszas viták, megkésett egyeztetési kísérletek után a Parlament elé került a tervezet és azt 2001. május 29-én a törvényhozó testület szótöbbséggel elfogadta, annak ellenére, hogy alapvető kifogások hozhatók fel a törvényben foglaltakkal szemben. Ezek közül nézzük a fontosabbakat.

A törvény első része (1–8. §.) a tankönyvpiac általános jellemzőit taglalja. Feltűnően hiányosan és egyes esetekben törvénybe nem illő módon részletezően. A tankönyvpiac alapvetően a közoktatási tankönyvellátást hivatott megvalósítani. Ennek megkerülhetetlen részei, fázisai vannak, kezdve a tankönyvötlet keletkezésétől annak gondozásán át a tankönyvvé minősítés, a finanszírozás, a kivitelezés kérdéseinek, valamint a tankönyvterjesztés problémáinak tisztázásáig.

A törvény nem ad iránymutatást a kiadók, illetve az oktatásirányítás szerepéről, feladatairól a tankönyvötletek tekintetében, nevezetesen hogyan biztosítható az, hogy minden területre legyen megfelelő tankönyv

(pályáztat a minisztérium, vagy a kiadók gazdasági motívumai-e a meghatározók).

Nem esik szó a tankönyvpiac majd egy évtizede történt újraindulása óta működő pénzügyi rendszerről, a tankönyvgyártás céljából felvehető, összességében milliárdos nagyságrendű kormánygaranciális hitelekről.

Egyetlen szó sincs az általánosnak nevezett részben a tankönyvterjesztésről: van-e ezen a területen a jelen helyzethez hasonlóan az iskoláknak feladatuk, hogyan küszöbölhető ki a tankönyvterjesztésben meghonosodott árdragító hatású lánckereskedelem, ami egyúttal a korrupció melegágya is.

Nem esik említés a tankönyvellátás speciális területeiről, úgymint a sok szempontból kiemelt jelentőségű nemzetiségi és gyógypedagógiai tankönyvellátásról.

Szól ugyanakkor a törvény olyan perifériális területekről, amelyek legfeljebb a törvény végrehajtásáról intézkedő miniszteri rendeletbe, utasításokba valók. Így: Érthetetlen, hogy miért kerül külön kihangsúlyozásra a tartós tankönyv problematikája, hiszen még maga a fogalom sem tisztázott, nevezetesen: a tartós minősítés mennyiben jelent tartalmi, mennyiben könyvészeti kategóriát és a magántulajdonban lévő tankönyvek esetén hogyan kezelhető a dolog pénzügyi része, illetve a szabad tankönyvválasztás esetén,

amiről az oktatási törvény jelenleg intézkedik, hogyan biztosítható, hogy a tartósan minősített tankönyvet a következő tanévben is felhasználják.

Ugyancsak teljesen felesleges, törvénybe nem illő a tankönyvkiadás hangsúlyozása. Korrekt keretek között ez jelenleg megoldhatatlan: a kerettantervi változások mi-

Ha a kipróbálás eredményeit általánosíthatóvá akarjuk tenni, akkor egy legalább húsz elemű reprezentatív mintán, azaz húsz iskolai osztályon kell elvégezni a kísérletet. Ez ezer könyv esetén legalább húszezer kísérleti osztályt jelent! Ma Magyarországon jelenleg mintegy ötezer iskola működik. Egy tankönyvkísérletet egy egész tanéven keresztül kell folytatni. Ki meri vállalni azt, hogy tankönyvkísérleti terepasztallá váljon az ország?

att a következő években évente több száz új tankönyv megjelenése kívánatos, de a tankönyvkiadók jelenlegi aktivitását tekintve akár az ezret is meghaladhatja az évente tankönyvi minősítésre kerülő könyvek száma. Számoljunk: ha a kipróbálás eredményeit általánosíthatóvá akarjuk tenni, akkor egy legalább húsz elemű reprezentatív mintán, azaz húsz iskolai osztályon kell elvégezni a kísérletet. Ez ezer könyv esetén legalább húszezer kísérleti osztályt jelent! Ma Magyarországon jelenleg mintegy ötezer iskola működik. Egy tankönyvkísérletet egy egész tanéven keresztül kell folytatni. Ki meri vállalni azt, hogy tankönyvkísérleti terepasztallá váljon az ország?

A tartós tankönyv, illetve a kikísérletezett tankönyv kivételezésre alapot adó kategóriát is jelent, amelybe bekerülve a kiadó előnyöket élvezhet, így mindent meg is tesz azért, hogy könyve eljusson a kivételezettek közé. Az elbírálás pedig a jelenlegi gyakorlathoz hasonlóan nem lesz mentes a szubjektív elemektől. Ilyen kategória még a törvény szerint a műfajilag megfelelő, didaktikailag jó tankönyv mellett a tankönyvlistára kerülő tankönyv. A törvény szerint ugyanis a kettő nem ugyanaz, a tankönyvlistára kerülésért a kiadónak a didaktikailag jó tankönyvével is pályáznia kell. És valószínűleg áldoznia is kell erre. Mindez be fog kerülni a tankönyv árába.

A második rész, a törvénynek a köztestületről szóló része egyenesen egy rosszul sikerült adaptációja a természetes személyekből álló kamarát létrehozó törvénynek. A tankönyvkiadást és -forgalmazást általában csoportok végzik, esetenként száznál többen dolgoznak egy kiadóban vagy forgalmazónál. Már az is túl nehezen megemészthető, hogy miközben tankönyvpiacról beszélünk, egy zárt kör privilégiumává akarjuk tenni, köztestületi tagsághoz kötnénk a tankönyvkiadást és forgalmazást. Az meg egyszerűen elképzelhetetlen, hogy (a törvény állítása szerint) etikai vétségért kizárható legyen a köztestületből a piac egyik szereplője, azaz zárjon be a vállalat, hiszen csak köztestületi tag foglalkozhat tankönyvekkel. Mindez történjen egy olyan köztestületi határozat alapján, amelyben minden tag egy szavazattal rendelkezik, a milliárdos pénzforgalmú nagyvállalat ugyanúgy,

mint az egy tankönyvet kiadó egyéni vállalkozó.

A köztestület létrehozásában, működésében a törvény szerint meghatározó szerepe lenne az Oktatási Minisztériumnak, amely a köztestület törvényességi felügyeletét is ellátja, valamint „ellenőrzi a tankönyvkiadást és forgalmazást” (31. §).

A törvénynek ez a második része is – az elsőhöz hasonlóan – eklektikus szerkesztésű. Törvénybe nem illően részletez bizonyos dolgokat, mint például a köztestület egyes, saját belső döntéseivel meghozható működési szabályait, de nem esik szó például egy köztestületi tagságtól joggal várható érdekvédelmi funkciókról.

Mindezek alapján a törvényt nem tartom jónak. Szükségét érezném viszont annak, hogy az oktatásirányítás tegyen valamit azért, hogy az évekig fejlődő tankönyvpiacra megszűnjenek a jelenleg is tapasztalható visszas jelenségek, amelyek mind a tankönyvjóváhagyáshoz, mind egyes tankönyvkiadók reklámhadjárataihoz, mind pedig az oktatási minisztériumi intézkedésekhez és tervekhez kapcsolódnak.

Közhely ma már a tudás felértékelődésére hivatkozni, tudjuk, hogy minden emberi érték forrása a tudás. Az iskolai oktatással közvetlen kapcsolatban áll a tudásszint, az oktatás hatékonysága pedig nem kis mértékben a tankönyvektől függ. Elinult hazánkban is a tankönyvek megújulása, ezt elősegíteni nemcsak a tankönyvkiadók ügye, nagyobb figyelmet érdemel mind az elmélet, mind a gyakorlat szakemberei részéről.

Ábrahám István

A „húszak”

Az NKÖM Közművelődési Főosztálya általános és részletes szakfelügyeleti vizsgálatának 2000 tavaszán hatvanhat olyan település volt a célcsoportja, ahol az önkormányzat általános művelődési központok fenntartásával – vagy azzal is – kíván eleget tenni a közmű-

velődési feladatellátással kapcsolatos kötelezettségeinek. (1) Novemberben és decemberben hónap folyamán az úgynevezett „húszak” kerültek górcső alá, pontosabban azok a települések, amelyek általános művelődési központjait 1981–1985 között „kiemelt kísérleti” státusszal ruházták fel.